

Til
Karina Lorentsen, formand for Udvalget for Landdistrikter og Øer
og
Lennart Damsbo Andersen, Formand for Udvalget for Småøer

Omø, den 20. januar 2021

Kære Karina og Lennart.

I disse uger er Erhvervsstyrelsen ved at lægge sidste hånd på et oplæg til politisk beslutning om den kommende EU-forordning for fiskeriområdet for perioden 2021 – 2027. I oplægget indgår bl.a. fastlæggelse af de fysiske områder, der skal være omfattet af FLAG i programperioden.

De 27 små øer under Sammenslutningen af Danske Småøer har gennem de sidste 25 år været en del af EU's LEADER-programmer med en selvstændig ø-LAG. Siden 2007 har Småøernes LAG også fordelt midler fra Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet (FLAG), således at man har haft en forening, der fordeler både LAG og FLAG-midler.

Erhvervsfiskeriet på de små øer er under pres. Småøernes fiskere er 'madpakke'-fiskere, der driver deres erhverv i lokalområdet og sjældent tager på 'langfart' for at fiske. Det betyder, at man som ø-fiskere er helt afhængige af fisk og kvoter i de danske indre farvande.

Derudover står fiskeriet på mange småøer overfor et generationsskifte, og det gør - sammen med øgede restriktioner fra EU og Folketinget - erhvervet skrøbeligt i de kommende år.

Fiskeriet er vigtigt for de små øer, der stadig har erhvervsfiskere tilbage. Dels betyder det beskæftigelse på øerne, og dels bor fiskerne på øerne med deres familier og bidrager dermed til øernes økonomi.

På småøerne er kystfiskeriet en vigtig del af den historiske og kulturelle ballast, og en levende fiskerihavn er en stor attraktion for de mange turister, som hvert år besøger øerne. På flere øer (som i andre små kystbyer) er fiskerikulturen allerede forsvundet, og dermed er det endnu mere nødvendigt, at man på de øer, hvor den stadig findes, understøtter og udvikler fiskerikulturen.

En kommende FLAG-indsats for småøerne vil i lighed med indsatsen i den indeværende periode arbejde på bl.a. at styrke og udvikle det eksisterende fiskerierhverv og akvakultur, men også understøtte en fortsat udvikling og omstilling af øernes havne, således at der skabes mere beskæftigelse og bedre økonomi til gavn for småøerne som helårsbeboede samfund.

For at matche og tilgodese de specielle vilkår og udviklingsmuligheder, der er på småøerne, er der derfor fortsat brug for en FLAG-ordning som en del af en selvstændig småø-LAG, der omfatter de 27 små øer.

Vi håber derfor, at I vil arbejde for, at der trods fiskeriets vanskeligheder efter Brexit, stadig bliver plads til de små øer i det kommende fiskeriprogram – der er brug for det.

Vedlagt er LAG Småøernes status for FLAG-indsatsen 2014 – 2020, opdateret januar 2021.

Med venlig hilsen

Dorthe Winther

Formand

Sammenslutningen af Danske Småøer

Småøerne: Status for **FLAG**-indsatsen 2014-2020

LAG Småøerne fordeler midler fra både Landdistriktsprogrammet (LAG) og Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet (FLAG). I denne status ser vi på vores FLAG-indsats, som omfatter direkte tilskud til projekter på småøerne og et mere strategisk spor rettet mod 1. maritim turismeudvikling og 2. udvikling af småøernes havne.

Vi har i perioden 2016-2020 haft en økonomisk ramme til FLAG-projekter på 4.569.200 kr. fra Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet.

LAG Småøerne har siden 2016¹) givet FLAG-tilskud til i alt 24 FLAG-projekter. Alle projekter har et *direkte erhvervsigte* (med effekt på økonomi og beskæftigelse, herunder vækst i turismeerhvervet). Pengene er gået til virksomhedsinvesteringer, havneinvesteringer, turismedefaciliteter og erhvervs/turismefremme.

Som en integreret LAG/FLAG (med midler fra både *Landdistriktsprogrammet* og *Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet*) har vi mulighed for at skabe synergi mellem projekter og aktiviteter finansieret via de to programmer.

Vi har fx gennemført en stor turismeindsats, som fortrinsvis er finansieret med LAG-midler, og som også har haft betydning for den maritime turisme og for turismeaktiviteter på småøernes havne.

I. **FLAG-projekter**

Med midler fra *Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet* (FLAG) har vi dels støttet en række havneprojekter og dels støttet virksomheder, der enten hører til fiskerisektoren eller har base på havnene og er beskæftiget med maritime aktiviteter.

Det primære formål med vores indsats under *Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet* er at bidrage til en nødvendig omstilling og udvikling af de havne, hvor der i dag er erhvervsfiskeri (Agersø, Anholt, Birkholm, Fur, Hjortø, Omø, Orø, Sejerø, Strynø, Venø og Årø). Dette omfatter bl.a. direkte støtte til fiskerierhverv og akvakultur på småøerne, men også støtte til nye typer af havnebaserede virksomheder og til udvikling og omlægning af havne og havnebygninger og -faciliteter, som ikke længere er brugt af fiskerierhvervet. Vi nævner her en række eksempler:

a. **Fiskerierhverv og akvakultur**

- Forbedrede faciliteter til fiskerierhverv og turisme på Sejerø havn
- Nyt miljørigtigt isværk til fiskernes fællessalg på Anholt
- Ny truck til Omø Superfisk A.m.b.a

- Forbedring af vandindtag til østers- og fiskeopdræt samt østersrensning
- Venø Seafood: Nyt anlæg til opbevaring af levende skaldyr

b. Andre virksomheder på havnene (omstilling og maritim turisme)

- Udlejning af lystfiskejoller til kystturisme på Sjællands vestkyst
- Agersø Lystbådehavn: Indretning af Agersø Havnegrill/café og køkken i ny bygning
- Renovering af værftsbygning og genetablering af værft på Agersø
- Anholt Vandsport
- Røgeri og andre turismeaktiviteter på Agersø havn
- sejlerhuset fase 5: Restaurant og produktionskøkken
-

c. Havneprojekter (nye havnefaciliteter)

- Udvidelse af sejlerstue på Orø
- Venø Havn: Nye faciliteter til sø- og vandsport samt bademiljø
- Agersø Lystbådehavn: Udvidelse af tværbro for store lystbåde
- Ny udsigtsplatform og opholdsområde på Orø Havn
- Bade- og udekøkkenfaciliteter på Sejerø Havn
- Køkkenfaciliteter for Gæstesejlere m.fl. (Udekøkken) på Fur Havn
- Badeanlæg på Endelave
- Aarø Havn. Nye kunder og nye aktiviteter
- Fur Langskibsbro

d. Erhvervsfremme og turismeudvikling

- Fisketuren går til Limfjorden - Turismesamarbejde
- Videreudvikling: Fisketuren går til Limfjorden - Venø og Fur

Projektet *Renovering af værftsbygning og genetablering af værft på Agersø* har fået positiv omtale i EU's database over FLAG-projekter (FARNET): https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/on-the-ground/good-practice/short-stories/agerso-shipyard-restoration-breathing-new-life-decaying_en.

Vores støtte beløber sig pr. projekt til mellem 50.000 kr. og 555.000 kr. De mindste tilskud giver vi typisk som investeringstilskud til små virksomheder, der har brug for hjælp til indkøb af maskiner og udstyr. Virksomheden Anholt Vandsport har fx fået tilsagn om 65.000 kr. til indkøb af kajakker, snorkeludstyr og svømmedragter m.m.

De største tilskud går gerne til store udviklingsprojekter, fx har projekt *Fisketuren går til Limfjorden - Turismesamarbejde* fået 337.635 kr. i FLAG-tilskud fra os.

II. Lokale, økonomiske fællesskaber på småøernes havne

Flere af de virksomheder og havne, vi støtter, er ejet af lokale fællesskaber, som med et erhvervsigt driver en vigtig, lokal aktivitet.

Disse folkeejede virksomheder kan være organiseret som foreninger, andelsforeninger, anpartsselskaber eller selvejende institutioner. De er ejet af en gruppe øboere, som (ved siden af det forretningsmæssige formål) har et mere almennyttigt formål med virksomheden, og de skal ikke skabe økonomisk overskud til enkeltpersoner. Flere af de havne, vi har støttet, er ejet på denne måde. Det gælder bl.a. Venø Havn (selvejende institution) og Agersø Lystbådehavn (forening), mens havnene på Fur og Orø er ejet af kommunen, men i det daglige drives af en folkeejet virksomhed (forening).

Også sejerøhuset ApS og foreningen Agersø Værft er folkeejede virksomheder, som vi har hjulpet med FLAG-tilskud til etablering og nyinvesteringer.

III. Turismeindsats med FLAG og LAG-midler

Som integreret LAG/FLAG har vi som nævnt mulighed for at skabe synergi mellem projekter og aktiviteter, finansieret via både *Landdistriktsprogrammet* og *Hav- og Fiskerudviklingsprogrammet*.

Det har vi bl.a. gjort i en turismeindsats, som fortrinsvis er finansieret med LAG-midler, men som også har haft betydning for den maritime turisme og for turismeaktiviteter på småøernes havne. Med indsatsen har vi haft fokus på:

- a. At udvikle småøernes virksomheder (med rådgivning, markedsføring osv.).
- b. At fremme samarbejdet mellem virksomhederne og samarbejdet med erhvervskontorer, konsulenthuse, turismeorganisationer m.fl.

Turismeindsatsen omfatter bl.a. projektet *De små øer – turistdestinationer med kvalitet*, som vi i perioden 2015-2016 gennemførte i et samarbejde mellem LAG Småøerne og Sammenslutningen af Danske Småøer (SaDS). Det var i dette projekt, at det danske Ø-PAS blev udviklet og lanceret (i sommeren 2016).

Samarbejdet om turismeudvikling og om det særlige Ø-PAS fortsatte i 2017 i *Tænk tank for dansk ø-turisme* med repræsentanter fra Sammenslutningen af Danske Småøer, Danske Færger A/S, Færgesekretariatet, VisitDenmark og LAG Småøerne. Landdistrikternes Fællesråd står i dag for udvikling og markedsføring af det danske Ø-PAS.

Projektet *De små øer – turistdestinationer med kvalitet* og det tilhørende Ø-PAS har fået positiv omtale på EU's landdistriktshjemmeside: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/small-islands-denmark-tourist-destinations-high-quality_en.

I vores turismeindsats har det sydfynske projekt *En sejlerdestination i særklasse – Das Dänische Inselmeer* haft et særligt fokus på maritim turisme, lystsejlerturisme og havneudvikling. Projektet har fået positiv

omtale på EU's landdistriktshjemmeside: https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/harbor-cooperation_en.

Med *Havørred Limfjorden* udvikler Limfjordsnetværket en ny lystfiskerdestination, hvor bl.a. Fur og Venø hører til. Vi har støttet initiativet med FLAG-midler til første fase i projekt *Fisketuren går til Limfjorden* og siden til fase 2: *Videreudvikling: Fisketuren går til Limfjorden - Venø og Fur*.

Projektet har fået omtale som 'best practice' hos EU's FARNET-kontor for fiskeriområder: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/on-the-ground/good-practice/projects/creating-new-tourist-destination-based-recreational-fishing_en.

Fra vores turismeindsats kan vi i øvrigt nævne følgende projekter:

- Venøturisme, version 2
- Turismeudvikling på Fur - Samarbejde og synlighed
- Øerne langs Sjællands vestkyst som turismeprodukt (Agersø, Nekselø, Omø og Sejerø)
- Udvikling af fælles turismestrategi for øerne nord for Lolland Anholt Erhvervsliv 2016 - handlingsorienteret udviklingsforløb
- Kultur- og Naturformidling på Sejerø og Nekselø
- Geo-turisme og aktive oplevelser på Korshavn/Avernakø

IV. Småøernes havne

De danske småøer – og deres havne – er stærke sejlerdestinationer. Det lokale liv, naturen og den intime havnestemning er blandt de kvaliteter, der trækker sejlere og andre gæster til småøerne og vores havne. Samtidig skal lystbådehavnene fungere og udvikles på forretningsmæssige vilkår til gavn for økonomi og jobskabelse i lokalsamfundet. Det er baggrunden for at vi har taget initiativ til projektet *Ø-HAVNEN: Forretning, samarbejde og udvikling hos småøernes havne*.

Med *Ø-HAVNEN* vil vi styrke og udvikle de små ø-havne, så de er parate til at møde fremtidens kunder, øboere og turister. Det gør vi med et netværket og med havnemøderne med også med forslag til havneinvesteringer, ø-projekter og udviklingsstrategier. Projektet er finansieret af LAG-midler samt midler fra Landdistriktspuljen og fra 10 kommuner, som støtter vores indsats.

I projektet afholdte vi et havnemøde den 2. november 2020: <http://lag-smaaoerne.blogspot.com/2020/11/rapporthavnemoede.html>. Og vi har inviteret lokale havnegrupper til at deltage i en indsats med ø-havnemøder: <http://lag-smaaoerne.blogspot.com/2020/10/havnelokalt.html>.

Vi udgiver også *Småøernes HAVNENYT*: http://lag-smaaoerne.blogspot.com/2020/09/havnenyt_9.html.

V. Samarbejde og projektudvikling

LAG Småøernes bestyrelse lægger vægt på et tæt samarbejde med de FLAG-projekter, vi støtter, og med potentielle ansøgere. Målet er, at skabe læring (for os selv og andre), og at medvirke til at skabe succesfulde FLAG-projekter og gode effekter. Det betyder, at vi – udover vejledning og kvalitetssikring – indgår i partnerskab og samarbejde med flere af de støttede projekter. Vi har fx plads i styregrupper eller i projektgrupper, hvor vi sammen med projektets ledelse og andre interessenter er i dialog om projektets status, fremdrift, effekter og langsigtede udvikling.

I nogle tilfælde er vi også aktive i projektudviklingen fra projektets allertidligste fase (idé- og udviklingsfasen), eller vi er med, når projektets implementering skal tilrettelægges og projektresultaterne effektueres. Som lokal sponsor og udviklingsorganisation, mener vi, det er vigtigt at være til stede og støtte projekterne i et langt forløb. Denne indsats betyder også, at vi løbende er i kontakt med andre tilskudsordninger, puljer og fonde – om finansiering af projekterne.

Det er typisk i større udviklingsprojekter, at vi tager medansvar for projektet og indgår i tæt samarbejde med projektejerne. Vi gør det bl.a. i *Fisketuren går til Limfjorden – Turismesamarbejde*.

Også private virksomheder, som opnår investeringstilskud fra os, kan i nogle tilfælde få hjælp fra os til opstart og udvikling af projektet. Vi benytter os af et netværk af samarbejdspartnere og formidler hjælp til fx at tilrettelægge en markedsføringsindsats eller til at gå i dybden med markedskendskab.

Vi har siden efteråret 2018 valgt at bruge flere ressourcer på at yde hjælp til udvikling af de projekter, vi ønsker at give et FLAG-tilskud. I en 4-6 ugers periode efter et bestyrelsesmøde kan en ansøger således være i dialog med en projektgruppe bestående af vores koordinator og to-tre bestyrelsesmedlemmer med det mål at forbedre ansøgningen og projektoplægget. Først når projekter på den måde har opnået en høj kvalitet, indstilles projektet til FLAG-tilskud hos Erhvervsstyrelsen.

VI. Perspektiver: FLAG på småøerne nu og i fremtiden

I 25 år har småøerne været en del af EU's LEADER-programmer med en selvstændig LAG, som samler de 27 småøer. Siden 2007 har vi i vores indsats været integreret LAG og FLAG, og vi har således de seneste 12 år fordelt midler fra *Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet (FLAG)*.

Vi har tradition for et stærkt fokus på erhverv og på hjælp til de små virksomheder på småøerne. Siden 2014 har vi styrket denne erhvervsindsats med projekter, der tilbyder rådgivning og hjælp til forretningsudvikling hos virksomhederne, og med projekter, der styrker samarbejde og markedsføring. Vores mål er at fremme en indsats, der er tilpasset og målrettet de små ø-virksomheders vilkår og behov, samtidig med at vi når virksomheder, som ellers ikke benytter erhvervsfremmetilbud om rådgivning, fælles markedsføring osv. Denne indsats vil vi udbygge de kommende år, og bestyrelsen for LAG Småøerne har lige nu bl.a. fokus på *ø-turisme og havneudvikling*.

Det er vores erfaring, at denne type indsatser kræver både tid og ressourcer, og at vi får mest gevinst, når vi kan planlægge og handle med et langt sigte. Det er derfor med stor glæde, at vi noterer, at EU's udkast til

forordning lægger op til, at LEADER og LAG/FLAG også er en del af programperioden 2021-2027. Men vi er også afhængige af støtte fra danske politikere for at få en dansk FLAG-indsats 2021-2027 med en volumen, der matcher behovene – hos os og hos andre danske FLAG'er.

Med de resultater vi og andre FLAG'er skaber, har vi vist, at den lokale og strategiske LAG og FLAG-tilgang giver gevinst. Ikke andre støtteordninger kan så målrettet møde lokale behov og skabe resultater og effekter med udgangspunkt i specifikke lokale muligheder og potentialer. Erhvervsminister Simon Kollerup (S) har formuleret det således: "Vi har løbende brug for ideerne fra ildsjælene og de lokale drivkræfter. Det er de lokale aktionsgrupper, der bedst kender de konkrete behov i deres nabolag, og derfor ved de også, hvor og hvordan der skal sættes ind" (i pressemeddelelse fra Erhvervsministeriet den 4. maj 2020).

Udarbejdet af LAG Småøerne, januar 2021

Se mere:

- Vores hjemmeside: www.lag-småøerne.dk
- LAG Småøerne på Facebook: www.facebook.com/lagsmaoerne
- Vores koordinator på LinkedIn: www.linkedin.com/in/priesholm

1) Foreningen LAG Småøerne blev etableret i efteråret 2014, og 1. januar 2016 fik foreningen den første årlige ramme til indstilling af FLAG-projekter til tilskud.

